

Ὁ Ἱερὸς Μεταβυζαντινὸς Ναὸς Ἁγίας Ἀναστασίας Φαρμακολυτρίας Μάκρης Ν. Ἐβρου

- **216 ἔτη μὲ θυμίαμα καὶ κερὶ (1800 – 2016)**
- **Ὁ ἀπὸ Μαρωνείας Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Νεόφυτος Ζ΄ συνέβαλε στὴν ἀνέγερση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ὅπως καὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῆς Κομοτηνῆς**

Ἡ ἱστορικὴ πολίχνη τῆς Μάκρης, τῆς ἄλλοτε ἀρχαίας Ὀρθαγορίας (ἢ Ὀρθαγόρας) κατὰ τὴν περίοδο τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ συγκεκριμένα μεταξὺ τοῦ 9^{ου} καὶ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος, ὑπῆρξε διαδοχικὰ ἔδρα Ἐπισκοπῆς, Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ Μητροπόλεως. Μετὰ τὴν κατάκτηση τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς (1361 μ.Χ.) ὑπήχθη στὴ Μητρόπολη Μαρωνείας καὶ ἀπὸ τὸ 1922 ἀνήκει στὴ δικαιοδοσία τῆς Μητροπόλεως Ἀλεξανδρουπόλεως.

Ἀπὸ τὴν ἔνδοξη περίοδο τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα ἔχει καταγράψει τὴν ὕπαρξη τριῶν βυζαντινῶν χριστιανικῶν μνημείων στὴ Μάκρη, τὰ ὁποῖα εἶναι: α) ἡ μεσοβυζαντινὴ τρίκλιτη Βασιλικὴ τοῦ 9^{ου} ἢ 10^{ου} αἰῶνα, β) ὁ μεσοβυζαντινὸς ναὸς τοῦ 12^{ου} αἰῶνα στὴ θέση «Ἐπισκοπεῖον» ἢ «Ἐπισκοπή», ὁ ὁποῖος εἶναι οἰκοδόμημα «σταυροειδοῦς τετρακίονου ἐγγεγραμμένου τύπου» καὶ γ) ὁ βυζαντινὸς ναὸς στὴ θέση «Ἅγιος Γεώργιος», στὸν ἐλαιῶνα ἀνατολικά τῆς Μάκρης, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ πιθανότατα τὸ καθολικὸ μοναστηριακοῦ συγκροτήματος.

Ὁ μεταβυζαντινὸς ἱερὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας ἀνηγέρθη τὸ ἔτος 1800 στὴν ἴδια θέση, ὅπου προϋπήρχε μεταβυζαντινὸς ναὸς ἀφιερωμένος καὶ πάλι στὴν Ἁγία Ἀναστασία. Τὸ ἔτος 1833 ὁ ναὸς ἀνακαινίσθηκε ἢ ὀρθότερα ἀνακατασκευάστηκε καὶ ἐπεκτάθηκε πρὸς βορρᾶν μὲ τὴν προσθήκη ἑνὸς δεύτερου, διπλοῦ ὑπερυψωμένου «κλίτους», τὸ ὁποῖο στὴν πραγματικότητα εἶναι ἕνας κτισμένος καὶ ὑπερυψωμένος γυναικωνίτης, ὁ ὁποῖος ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν κυρίως ναὸ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ βορείου κλίτους μέσω τῶν δύο μεγάλων διαμπερῶν παραθύρων καὶ μιᾶς διαμπεροῦς χθαμαλοῦς μικρῆς θύρας ποὺ βρίσκεται στὸν ἔσω βόρειο τοῖχο ποὺ χωρίζει τὸ βόρειο κλίτος τοῦ κυρίως ναοῦ ἀπὸ τὸν χῶρο αὐτὸ τῆς ἐπεκτάσεως.

Στὴν κτητορικὴ ἐπιγραφή, ἡ ὁποία σώζεται ἀκόμη ἐγχάρακτη ἐπὶ τῆς μαρμάρινης πλάκας στὸ ὑπέρθυρο τοῦ δυτικοῦ τοῖχου τοῦ ναοῦ, διαβάζουμε: «1800.../ 1833 Διὰ δαπάνης καὶ συνδρομῆς τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Νεοφύτου καὶ τῶν τιμιώτατων πραγματευτῶν τουτουτζήδων καὶ ὄλων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ παραστάσεως τοῦ Χατζημανολάκη ἀνακαινίσεως τουτουτζήδων».

Ἀπὸ τὰ παραπάνω γίνεται σαφές ὅτι ὁ ναὸς ἀνηγέρθη μὲ τὴν οἰκονομικὴ συνδρομὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Ζ΄, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε Μητροπολίτης Μαρωνείας (1771-1789) καὶ εἶχε ὑπὸ τὴν ποιμαντικὴ καὶ διοικητικὴ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία του τὴν περιοχὴ τῆς Μάκρης. Σημαντικὴ ὑπῆρξε ἐπίσης τόσο ἡ συμβολὴ τοῦ Ἰσναφιοῦ ἢ Ἐσναφιοῦ ἢ Ρουσφετιοῦ (συντεχνία) τῶν τουτουτζήδων (καπνοπαραγωγῶν καὶ καπνεμπόρων) τῆς Μάκρης, οἱ ὁποῖοι προσέφεραν τὴν οἰκονομικὴ συνδρομὴ τους γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ ναοῦ, ὅσο καὶ οἱ ἐνέργειες τοῦ Χατζημανωλάκη, ποὺ εἴτε ἦταν γόνος τῆς Μάκρης, εἴτε συνδεόταν μὲ μακρινοὺς ἐμπόρους, καὶ ζοῦσε στὴν Κωνσταντινούπολη, καθὼς ὁ ἴδιος ἐπέτυχε μαζί μὲ τὸν Πατριάρχη Νεόφυτο ἐπέτυχαν νὰ ἐκδοθεῖ τὸ σουλτανικὸ φερμάνιο γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ ναοῦ.

Ἡ δὲ ἐπέκταση πρὸς βορρᾶν τοῦ ναοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1833 φαίνεται ὅτι συντελέστηκε καὶ πάλι μὲ τὴν οἰκονομικὴ συνδρομὴ τῶν καπνεμπόρων (τουτουτζήδων) τῆς Μάκρης, ὅπως διαβάζουμε

τόσο στην παραπάνω σωζόμενη κτητορική έπιγραφή όσο και στην έπιγραφή που είναι άναγεγραμμένη στην ξύλινη δοκό και βρίσκεται στην όροφή του κεντρικού κλίτους του ναού, όπου άναφέρεται:

«Μνήσθητι Κύριε πάντων τών εύσεβών και όρθοδόξων χριστιανών τών κτητόρων και βοηθούντων τών έπιστάντων τής Άγίας Έκκλησίας και του εύσεβοϋς ρουσφετιού τουτουνητζήδων ζώων και τεθνεώτων. 1834 Φεβρουαρίου 20».

Ο ναός άρχιτεκτονικά είναι πετρόκτιστη τρίκλιτη κεραμοσκεπής βασιλική με έξωτερικό ξυλεπίστελο και κεραμοσκεπές στέγαστρο στη δυτική πλευρά του (πρόσοψη). Έσωτερικά ο ναός χωρίζεται σε δύο τοξοτές κιονοστοιχίες και έχει θολωτές (καμαροσκεπεϊς) όροφες και στα τρία κλίτη, εκ τών οποίων τó κεντρικό είναι ύπερυψωμένο σε σχέση με τα δύο πλάγια.

Έντος του ναού έπιβλητικό δεσπόζει τó έπιχρυσωμένο ξυλόγλυπτο τέμπλο που πιθανότατα προέρχεται από τον προϋπάρχοντα μεταβυζαντινό ναό τής Άγίας Άναστασίας, καθώς και ο έπιχρυσωμένος δεσποτικός θρόνος που είναι ξυλόγλυπτος. Μοναδικής ξυλογλυπτικής τέχνης είναι τó προσκυνητάριο από ξύλο έλαίας, όπου είναι τοποθετημένη ή έφέστιος εικόνα τής Άγίας Άναστασίας (18^{ος} αι.) καθώς επίσης ο ξυλόγλυπτος άμβων και τα παγκάρια με τις θέσεις τών έπιτρόπων. Δύο μικρά άναλόγια είναι παλαιότατα και κατασκευασμένα από κέλυφος χελώνας τής Έρυθρας Θαλάσσης, ενώ σώζεται και ο παλαιός ξύλινος έπιτάφιος. Οί εικόνες του ναού, μεγάλες και μικρές φορητές, τόσο έπί του τέμπλου όσο και στον υπόλοιπο ναό, χρονολογούνται μεταξύ του 17^{ου} και 20^{ου} αί. Έξ αϋτών ή παλαιότερη εικόνα του ναού είναι ο ένθρονος Χριστός σε στάση εύλογίας, ή όποία είναι του 17^{ου} αί. και φυλάσσεται στο Έκκλησιαστικό Μουσείο τής Μητροπόλεως Άλεξανδρουπόλεως.

Στον ναό σώζονται επίσης άργυροποίκιλτα ιερά σκεύη, όπως δισκοπότηρα, εύαγγέλια, έξαπτέρυγα, μυροδοχεΐα, στέφανα γάμου, σταυροί άγιασμού και εύλογίας, κολυμβήθρα, κηροπήγια, μανουάλια, κανδήλες κ.ά. Πολλά είναι τα σωζόμενα λειτουργικά βιβλία που χρονολογούνται μεταξύ του 18^{ου} και 20^{ου} αιώνα, καθώς επίσης οί καλοδιατηρημένοι χρυσοκένητοι και μεταξύ αϋτών δερμάτινοι έπιτάφιοι και μιá έξαιρετική πολυπαραστατική δερμάτινη άπεικόνιση με τή ζωή του Χριστού που προέρχεται από τα Έεροσόλυμα και είναι δωρεά ένός εύσεβοϋς κατοίκου τής Μάκρης, ο όποϊος βρέθηκε στους Άγίους Τόπους ως «χατζής».

Τέλος, μοναδικής και άνεκτίμητης πνευματικής σημασίας γεγονός είναι ή φύλαξη έντος του ναού τεμαχίων ιερών λειψάνων τών πέντε Νεομαρτύρων εκ Σαμοθράκης που μαρτύρησαν τó 1836 στη Μάκρη, καθώς και δύο από τα σιδερένια τσιγκέλια με τα όποια οί Όθωμανοί βασάνισαν τούς Άγίους.

ΥΓ.: Τó παρόν κείμενο άποτελεΐ συνοπτικότατη περίληψη τής έπετειακής όμιλίας που έκφώνησε ο κ. Ίωάννης Ελ. Σιδηράς τήν 21^η Δεκεμβρίου 2013, στον ναό τής Άγίας Άναστασίας Μάκρης για τή συμπλήρωση 180 έτών από τής άνακαινίσεώς του (1833-2013), κατόπιν εύλογίας και άδειάς του Σεβ. Μητροπολίτου Άλεξανδρουπόλεως κ.κ. Ανθίμου Β΄.